

TEHDİT ALGILAMASI

Av. GÜNGÖR HATEMOĞLU

TEHDİT ALGILAMASI

Giriş

Güvenlik kavramının ortaya çıkış sebepleri olarak kabul edilebilecek risk ve tehdit kavramları¹, dünyamızın içerisine girmiş olduğu küreselleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak; küreselleşme öncesi döneme göre kuşkusuz daha büyük önem taşımaktadır. Zira teknolojik, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal vb. aktörlerin birbirleriyle girdikleri uluslararası etkileşim; bu etkileşimin tarafı olan birey / grup / ülkeler tarafından aynı paradigma doğrultusunda yorumlanmamaktadır. Tehdit algılamasına etki eden faktörlerin doğru yorumlanması, ülkelerin geleceği için hayati önem taşımaktadır. Bu makalede tehdit algılaması kavramı üzerinde durulacak ve ülkelerin varlıklarını sürdürmeleri için yakalamak zorunda oldukları farkındalık kavramı bu açıdan incelenecektir.

Tanım

Tehdit algılaması kavramını incelemeye geçmeden önce; kavrama ilişkin bir tanım yapılması, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yerinde olacaktır. Tehdit kavramı Ahmet KÜÇÜKŞAHİN tarafından “ *Gerek kısa gerekse uzun vadeli hedeflerin gerçekleşmesini güçleştiren, yeri ve zamanı gelince ortadan kaldırılmasında milli güç unsurlarının kullanılmasını gerektiren her çeşit faaliyet* ”², algılama ise Tahir ÖZAKKAŞ tarafından “ *beynin dışındaki dünyanın, reseptörler vasıtasıyla beyne aksettirilmesi* ”³ olarak tanımlanmaktadır.

Bu çerçevede tehdit algılamasının; tehdit kavramının birey / grup / ülke veya diğer sosyal aktörlerin zihinlerinde ne çeşit bir yansımayla bulunduğu, bu kişiler tarafından tehdit kavramından ne anlaşıldığı olduğu söylenebilecektir.

Tarihçesi

Soğuk savaşın sona ermesinin ardından küreselleşme çerçevesinde küresel güvenlik ve politik koşullarda yaşanan değişiklikler, güvenlik yaklaşımının da genişlemesine, yeni bir tehdit boyutunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 20. yüzyılın son çeyreğinin sonlarına doğru Avrupa’ da yaşanan gelişmeler, Avrupa coğrafyası üzerinde güvenlik açısından tehdidin boyut değiştirmesine, dünyanın diğer bölgelerinde meydana gelen krizler, anlaşmazlıkların ve diğer her türlü gelişmelerin karşılıklı etkileşim sonucu ülkeleri tetikleyen bir zincire dönüşmesi için gereken ortamı hazırlamıştır⁴. 21. yüzyıl başında Amerika Birleşik Devletleri’ ne yönelik gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarından sonra, tehdit kavramının ülkeler tarafından algılanmasına esas olan öznellik olgusu hat safhada kendisini hissettirmeye başlamıştır⁵.

¹ Dr.P.Kur.Alb.Ahmet Küçükşahin, T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Saren, Türkiye’ ye Yönelik Dış Kaynaklı Risk ve Tehditler Sempozyumu (05-06 Nisan 2007), s. 45

² Dr.P.Kur.Alb.Ahmet Küçükşahin, T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Saren, adı geçen sempozyum, s. 45

³ Uz. Dr. Tahir Özakkaş, <http://www.psikoterapi.com/html/Beynuhsal.htm> (19.10.2007)

⁴ Prof. Dr. Kerem Alkın, Dr. Can Fuat Gürlesel, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, Dünya Ekonomisine Yönelik Global Tehditler; Dünyada Güvenlik Ve Tehdit Kavramının Evrimi Ve Global Güvenlik İçinde Ulusal Güvenlik Perspektifi, s.16-17

⁵ Hv.Lv.Bnb.Alaattin Erol, Harp Akademileri, Değişen Güvenlik Anlayışı, Ortaya Çıkan Tehdit ve Risklerin Türkiye ile İlişkilendirilmesi, 05.07.2007

Önemi

Yaşar HACISALİHOĞLU' nun da Türkiye üzerinden örnekle belirttiği üzere, ülkenin algılayacağı tehdit boyutları, ülkenin stratejisini ve hedeflerini belirlemesi bakımından çok ilişkilidir⁶.

Bir ülkenin tehdit veya risk olarak algılamadığı bir durum karşısında bir tedbir alma yoluna gitmesi veya o durumu strateji, hedef ve taktiklerini belirlerken değerlendirilecek kıstaslar arasına koyması, düşünülemez. Zira algılanmayan durum o ülke için mevcut değildir. Ancak ortada bir tehdidin olmasına rağmen bu durum ülke tarafından tehdit olarak algılanmamakta ise, tehdidin boyutu ile doğru orantılı olarak ülke için sıkıntı doğması kaçınılmaz olacaktır. Ülkelerin yeni tehdit algılamalarına bağlı olarak güvenlik kapasitelerini gözden geçirme ihtiyacı hissedip yeniden yapılandırdıkları, ilgi ve etki alanlarını da yeni tehdit alanlarına doğru genişlettikleri göz önüne alındığında, tehdit algılamasının ciddiyle üzerinde durulması gereken bir konu olduğu görülmektedir⁷.

Etkenleri

Tehdit algılaması, karşılıklı öznel ve özünde etkileşime dayalı bir konu olduğu için; keskin hatlarla yapısal ve konjonktürel nitelikleri birbirinden ayırmak oldukça zordur. Münevver CEBECİ, uluslararası ilişkilerde ve devletlerin kendi içlerinde süregelen olaylar çerçevesinde, etkileşim ve karşılıklı öznellik sonucu oluşan tehdit algılamalarının konjonktürel nitelikte olduğunu belirtmiştir. Bir ülkede yaşanan sosyal, siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel olaylar da kendi tehdit algılamalarını yaratırlar. Devletlerin kendi iç yapılarında ortaya çıkan bu konjonktürel tehdit algılamaları, devletin dışından yönelen kimi güçlerle de gelişebilir⁸.

Algılamının öznellik üzerine kurulduğu göz önüne alındığında, tehdit algılamasında da kişilerin yetenekleri, tarihi birikimleri, yetişmiş oldukları ortam, aldıkları eğitim, etkileşim içinde oldukları kişi ve gruplardan etkileneneğine şüphe yoktur. Tüm bu konular bir araya geldiklerinde, tehdit kavramının kişiden kişiye, toplumdan topluma değişeceği gerçeği gözler önüne serilmektedir. Bu durumda ancak vazgeçilmezlerin, varlığın temellerini oluşturan dayanakların neler olduğu ortaya konularak sağlıklı bir tehdit tespiti yapılabilecektir⁹.

Milli güvenlik etütlerinin tehdit algılaması ve tedbir alma eksenini üzerinde kurulduğu ve tehdit algılaması sürecinde de iki çeşit tehditle karşılaşıldığı söylenebilir. Bunlar niyet tespiti ve güç faktörüdür. Bu çerçevede, herhangi bir ülkenin tehdit kastı ve niyetinin ne olduğu, tehdit niyetlerini gerçekleştirmek için gücünün ve potansiyelinin ne olduğu sorularına cevaplar bulunmalıdır. Milli güvenlik harekât politikalarının ve teorilerinin Etüt bazında güvenlik tedbirlerinin niyete cevap taşımadığı; asıl olanın, tehdit niyeti ve amacını gerçekleştirme yolunda harcanan mali ve maddi güç olduğu belirtilmektedir¹⁰.

⁶ Doç. Dr. Yaşar Hacısalihoğlu, T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi, Ulusal Güvenlik ve Milli Güç Unsurları, Yıl:1, 26.06.2002, s.17-18

⁷ Türkiye' nin Global Güvenliğe Katkıları, Mayıs 2006, http://www.turksae.com/sql_file/299.pdf (19.10.2007)

⁸ Yrd. Doç. Dr. Münevver Cebeci, T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Saren, adı geçen sempozyum, s. 38

⁹ Dr.P.Kur.Alb.Ahmet Küçükşahin, T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Saren, Türkiye' ye Yönelik Dış Kaynaklı Risk ve Tehditler Sempozyumu (05-06 Nisan 2007), s. 45-48

¹⁰ İran ve Siyonist Rejimin Tehditleri, 09.10.2005, <http://turkish.irib.ir/makaleler/iran%20ve9-10-2005.htm> (19.10.2007)

Tehdit Algılama Metodolojisi

Daniel Gilbert, tehdit algılamasında değerlendirilmesi gereken, sezilmiş tehdidin özelliklerini dört grupta toplamaktadır. Bu özellikler; insan ürünü olmaları, manevi duyarlılığımızı ihlal etmeleri, hazır bir problemi temsil etmeleri ve ani ortaya çıkmaları veya hızla büyümeleridir. Daniel O'Connor ise; 3 ve 4 numaralı özelliklerin yakınlığından bahsetmiştir¹¹.

Bireylerin tehdidi nasıl algıladığı konusunda Waltz gibi realistler, güç gibi materyal faktörlere odaklanmaktadır. Waltz' e göre daha büyük güç sahibi ülkeler, öz bir tehdidi temsil ederler çünkü anarşik uluslararası sistemde hiçbir şey onları, güç avantajlarını daha zayıf komşularını baskı altında tutmaktan alıkoymaz. Waltz gibi diğer realistler tehdide katkı sağlayan faktörleri bir parça genişletirken, yapısalcılar güç ve tehdit arasındaki determinist ilişkiye itiraz etmektedirler.

Yapısalcılar, düşüncelerin tehdit belirlemede son derece değerli olduğunu ileri sürmüşlerdir. David L. Rousseau, Dan Miodownik ve Deborah Lux Petrone tarafından yapılan bir araştırma sonucu, ortak kimliğin tehdit algılamasını artırdığı ve ortak kimliğin hem değişken hem de idare edilebilen sosyal yapılandırılmış bir ilişki olduğu belirtilmiştir¹².

Ülkelerin varlıklarının temellerine yönelik olan; ülkelerin ekonomik, politik, sosyal vb. güvenlik yapılarına karşı gelişecek her türlü davranış ve bu davranışı sergileme niyetinin tehdit olarak algılandığı ileri sürülmüştür ve metodolojik olarak tehdit algılaması, Ulusal Fiziki Tehdit, Ulusal Çıkar Tehdidi ve Ortak Değerler Tehdidi olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir¹³.

Sonuç

Dış dünyanın kişi veya ülkeler tarafından ne şekilde algılandığı üzerinde tartışmanın öznel üzerine kurulu olduğu açıktır. Bir kişi veya ülke için tehdit olarak algılanabilecek bir durumun diğer bir kişi veya ülke için tehdit olarak belirlemek bir yana avantaj olması dahi mümkün, hatta günümüzde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Tehdit algılamalarına etki eden faktörler arasında deneyimler, içinde bulunulan sosyal, siyasal, kültürel, çevresel durum, iç ve dış dinamikler başta olmak üzere pek çok etkenin bulunduğu tartışmasız olup ülkelerin tehdit algılamalarının öznel olması bu açıdan kaçınılmazdır. Her ülke kendi şartlarına göre tehdit algılamaktadır. Bununla birlikte, güvenliğin sağlanabilmesi için risk ve tehditlerin, kişinin veya ülkenin mevcut durumu bilimsel bir şekilde değerlendirildikten sonra yine bilimsel veriler ışığında analiz edilmesi, güvenliğin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlayacaktır. Bu çerçevede; toplumun sosyal, siyasal, kültürel çerçevesinin tarafsız uzmanlar tarafından ortaya konulduktan sonra farkındalık ve bilinçlenmenin gereklerinin yerine getirilmiş olacağı ve ancak bundan sonra temeli sağlam tehdit tespitleri yapılabileceği görüşüdeyiz.

¹¹ http://www.catallaxis.com/2006/07/threat_percepti.html#more (19.10.2007)

¹² David L. Rousseau Assistant Professor Department of Political Science University of Pennsylvania Dan Miodownik Department of Political Science University of Pennsylvania and Deborah Lux Petrone Department of Political Science University of Pennsylvania, Identity and Threat Perception An Experimental Analysis, 1 June 2001, <http://www.ssc.upenn.edu/~rousseau/APSA2001id.PDF> (19.10.2007)

¹³ Prof. Dr. Kerem Alkın, Dr. Can Fuat Gürlesel, adı geçen makale.

Kaynakça

- Hv.Lv.Bnb.Alaattin Erol, Harp Akademileri, Değişen Güvenlik Anlayışı, Ortaya Çıkan Tehdit ve Risklerin Türkiye ile İlişkilendirilmesi, 05.07.2007
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi, Ulusal Güvenlik ve Milli Güç Unsurları, Yıl:1, 26.06.2002
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Saren, Türkiye' ye Yönelik Dış Kaynaklı Risk ve Tehditler Sempozyumu (05-06 Nisan 2007)
- Prof. Dr. Kerem Alkın, Dr. Can Fuat GÜRLESEL, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, Dünya Ekonomisine Yönelik Global Tehditler; Dünyada Güvenlik Ve Tehdit Kavramının Evrimi ve Global Güvenlik İçinde Ulusal Güvenlik Perspektifi
- David L. Rousseau Assistant Professor Department of Political Science University of Pennsylvania Dan Miodownik Department of Political Science University of Pennsylvania and Deborah Lux Petrone Department of Political Science University of Pennsylvania, Identity and Threat Perception An Experimental Analysis, 1 June 2001, <http://www.ssc.upenn.edu/~rousseau/APSA2001id.PDF>
- Türkiye' nin Global Güvenliğe Katkıları, Mayıs 2006, http://www.turksae.com/sql_file/299.pdf
- İran ve Siyonist Rejimin Tehditleri, 09.10.2005, <http://turkish.irib.ir/makaleler/iran%20ve9-10-2005.htm>
- http://www.catallaxis.com/2006/07/threat_percepti.html#more
- Uz. Dr. Tahir Özakkaş, <http://www.psikoterapi.com/html/Beyinuhshal.htm>